

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

chia verò, tertia, quòd Regina Orientis ef-
set, in eaque Reges Seleucidarum sedes fixif-
sent; ut testantur Strabo, Herodianus, ali-
que veteres.

X. Attamen dissimulanda non est infig-
nis difficultas quæ nostram hanc opinio-
nem de distributione provinciarum ab Apo-
stolis facta impugnare videtur, eo videlicet
argumento, quòd divisio quæ deprehendi-
tur in subscriptionibus Concilij Nicæni,
Ephesini, & Chalcedonensis, omnino simi-
lis est ei quæ ab Imperatore Constantino
peracta est in Imperio, ita ut & provinciæ
& Diocæses ecclesiasticæ, id est, magna illa
provinciarum inter se junctarum corpo-
ra, similes sint iis quas Constantinus in Im-
perio instituit, quando creavit Præfectos
prætorio & eorum Vicarios. Vnde factum
ut Concilium Constantinopolitanum Trium
Diocæseon, *Asiæ, Ponticæ, & Thraciæ*, men-
tionem faciat, præter Diocæses Orientis
& Ægypti. Occidens insuper duas in Italia
Diocæses habebat, unam in Galliis, aliam in
Hispania, aliam item in Africa, ac demum in
Illyrico unam.

XI. Adversus hæc argumenta excipi po-
test, post Apostolorum tempora innovatio-
nem quandam circa provincias evenisse: quæ
tamen veterem illam metropoleon institu-
tionem non abolevit, sed auxit, eamque il-
lustriorem fecit. Primum enim provinciæ
quæ immensum patebant, in duas vel tres
in laterculo Ecclesiæ sectæ sunt post Apo-
stolorum tempora, cum id in Imperio fa-
ctum fuisset ab Imperatoribus pro utilitate
Reipublicæ. Exempli causa; Africa, quæ
ab uno tantum Metropolitano regebatur,
id est, Episcopo Carthaginis, divisa est in
sex provincias ecclesiasticas. Galatia, quæ
viventæ Paulo una tantum provincia fuit, in
primam dein & secundam secta est in Im-
perio & in Ecclesia. quod evenit etiam Cap-
padociæ & Ponto. Idem quoque factita-
tum in Gallia; quæ cum ab Augusto divisa
esset in partes quatuor, in plures dein ab
Hadriano secta est, diu tamen antè quàm
Dei religio per omnem Galliam suscepta
esset.

XII. Excipi dein potest, novum diver-
sarum provinciarum simul junctarum
corpus à Constantino introductum esse sub
nomine Diocæseon, eique formulæ se ad-
dixisse patres Constantinopolitanos in admi-
nistranda Ecclesia; ut patet ex canone se-
cundo Concilij Constantinopolitani, & ex
Socrate, qui ait Imperatorem approbasse
hanc provinciarum ecclesiasticarum unio-
nem; extatque ejus de ea re lex in Codice
Theodosiano. **Quin & Theodoretus hanc**
Tom. II.

divisionem Diocæseon Concilio Constanti-
nopolitano tribuit in epistola ad Flavianum.
Ea tamen cautio adhibita est in illa provin-
ciarum unione quæ Diocæsim conficiebant,
ne quid decideret de juribus provinciarum
à Concilio Nicæno confirmatis; iis tantum
exceptis quæ infra explicabo.

CAPVT II.

Synopsis.

I. Concilia quadam provincialia fortimò con-
gregabantur, videlicet pro peragendis electionibus &
ordinationibus Episcoporum. Alia verò certa erant,
& canonum decretis statuta; in quibus causa ecclesia-
stica desinebantur.

II. Primum illud conventuum genus, Concilium
est. Ex Hincmaro, & Concilio Antiochæno. In Con-
cilio hujusmodi, electiones discutiebantur, non perage-
bantur.

III. Quod in Oriente obtinuit, & in Occidente.
Aliiter tamen visum quibusdam viris eruditissimis: quo-
rum sententia refellitur.

IV. Episcopi, ante Concilium Nicænum, clerici
ac plebis suffragio eligebantur; ex Cypriano, Con-
cilio Nicæno, Constantino Imperatore, & aliis.

V. Confirmatio electionis pertinebat ad Metro-
polititanum & ad Episcopos comprovinciales. Suffragium
fraternitatis, & judicium Episcoporum, apud Cy-
prianum, explicatur. Vfus ille ascendit de tra-
ditione divina & apostolica observatione, ex Cy-
priano.

VI. Eadem consuetudo vigeat etiam post Con-
cilium Nicænum. Probatum ex Concilio Chalcedonen-
si, & ex Iuliano. Genuinus sensus canonis xlii.
Laodiceni explicatur.

VII. Græcis tandem placitum ut Episcoporum
electiones à solis provincia Episcopis fierent. Ita visum
patribus secunda Synodi Nicæna. Decegitur hallucina-
tio Zonara, Balsamonis, & Mathei Blastaris.
Vox *æresvotac* apud auctores ecclesiasticos significat
semper ordinationem.

VIII. Robustius laicos ab electionibus Episco-
porum removit Orlava Synodus, cujus ea de re canon
extat in versione Anastasij.

IX. In Occidente, serò laici exclusi sunt ab ele-
ctionibus Episcoporum. Ius illud translatum ad Ca-
nonicos Ecclesiarum cathedralium sub finem seculi
duodecimi. Reges tamen Francorum fruebantur qui-
busdam privilegiis, quæ explicantur.

X. Ex iis quæ dicta sunt deprehenditur verus sen-
sus Concilij Nicæni primi. Dionysius Exiguus *æres-
votia* veritè ordinationem.

XI. Electio Episcopi approbari debet ab Episco-
pis provincia. Oratio autem à tribus saltem Episco-
pis est peragenda. Confirmatio, sive *æresvotia*, perti-
net ad Metropolitanum. In dissidio obtinere debet sen-
tentia plurimorum.

XII. Decretum electionis scripto fiebat. Iudi-
cium, & dein ordiatio, ad Metropolitanum & Episco-
pos comprovinciales pertinent. Probatum multis au-
thoritatibus.

XIII. Divisi eligentium votis, arbitrium dis-
cordia referendum est ad Metropolitanum; cuius jus
Z

Socrus lib. 5. c. 8.

1. Cod. Theodos. de elec. cathol.

dicio is præferri debet qui maioribus & studiis juvenit & meritis, ut inquit Leo primus.

XIV. Forma electionum præscripta à Iustiniano. Non licebat appellare à confirmatione electionis. Solum adversus confirmationem datam remedium erat ordinati depositio.

I. **P**OST explicatam Metropolitanarum institutionem, superest ut eorum auctoritatem consideremus, ac præterea eam quæ provincialibus synodis competebar. Ac primo quidem adnotandum est duo fuisse genera Conciliorum. Nam quædam fortuito congregabantur, nullo temporis ordine servato, sed prout occasio ferret, videlicet pro peragendis electionibus & ordinationibus Episcoporum. Alia certa erant, & Canonum decretis statuta bis in anno, aut saltem semel; & in iis causæ ecclesiasticæ litæque civiles & criminales cleri judicabantur, & provinciæ politia ordinabatur.

II. Primum illud conventuum genus quoniam Concilium vocari debeat, nullus dubitat, Hincmarum sequens; cum præsertim Antiochenum Concilium in XIX. canone synodum appellet cæterum Episcoporum ad ordinationem congregatorum: *Episcopus præter synodum & præsentiam Metropolitanam nullatenus ordinetur.* Ea non erat præcipua istius Concilij cura ut Episcopum eligeret in sede vacante, sed ut examinaret an electio canonica esset, an electus canonicis impedimentis prohiberetur accedere ad episcopatum, ob bigamiam videlicet, ætatis defectum, aut ignorantiam, & utrum accusatio aliqua adversus eum instituta esset. Et si nihil horum obstitit, ordinatio peragebatur.

III. Synodus ergo illa, ut dixi, non ob id præcipue cogebatur, neque in Occidente, neque in Oriente, ut electionem celebraret. Verum huic meæ descriptioni refragantur eruditorum virorum sententiæ, quibus persuasum est eam fuisse Ecclesiarum orientalium consuetudinem, ut nullum electionis Episcoporum genus apud eas viguerit quàm ejus quæ fiebat ab Episcopis; exclusa prorsus electione cleri & populi, quæ in solo Occidente usurpabatur. Ea est opinio Cl. V. Jacobi Sirmondi & aliorum quorundam; qui eam se colligere existimant ex canone IV. Synodi Nicænæ, XXI. Laodiceno, & ex commentariis Zonaræ & Balsamonis, qui canones illos ita interpretantur. Attamen ab ea sententiâ discedere cogor, quòd videam Orientales usurpassè electiones à clero & à populo factas ante & post habita illa Concilia; quæ & Conciliorum Nicæni & Chalcedonenfis auctoritate & Principium legibus firmata sunt.

IV. Haud sanè destinatum mihi est agere hoc loco de electionibus; nihilque aliud in præsentiarum promere placet quàm novam rationem, necessariam tamen, ad interpretandos canones Nicænæ & Laodicenæ, cum ij fundamentum & basis esse debeant earum rerum quæ dicturi sumus de auctoritate Metropolitanæ & Episcoporum comprovincialium in peragendis ordinationibus. Auctoritas illa in eo versatur, non ut electio ab illis celebretur, sed ut eam approbent, aut repudient, prout consentanea fuerit aut contraria Canonibus, (quod à Canonici Iuris interpretibus vocatur jus confirmandi electionem) utque dein electi ordinationem aut consecrationem peragant. Certum itaque est Episcopos ante Concilium Nicænæ electos fuisse *cleri ac plebis suffragio*, ut loquitur Cyprianus. Idipsum verbis minimè ambiguis docet Nicæna Synodus, quæ sibi ipsi repugnare non potest, in epistola ad Episcopos Ægypti scripta, quæ extat apud Theodoretum; cui consentiunt Constantinus Imperator ad populum Antiochenum scribens, & Athanasij Apologia variis in locis.

V. At confirmatio electionis ad Metropolitanam præcipue spectabat, & ad Episcopos comprovinciales, qui ob eam rem congregati erant, sive quum electio celebrabatur, vel postquam eâ factâ, decretum ejus ad Metropolitanam fuerat delatum. Clerum ac populum suffragia sua conferre consuevisse, Episcoposque eodem tempore judicium suum tulisse, testis est Cyprianus, de Sabino Episcopo scribens: *Vt de universæ fraternitatis suffragio, & de Episcoporum qui in præsentia convenerant iudicio, episcopatus ei deferretur.* Quo in loco Cypriani id accuratè considerandum est, eum distinguere jus suffragij quod fraternitati competit, id est, clero & populo, à iudicio quod Episcopis tribuit, id est, examine electionis, & confirmatione. Usus autem illum *de traditione divina & apostolica observatione* descendisse pronuntiat. Quare antiquus auctor constitutionum apostolicarum præcipit ut is qui electus fuerit à populo, Episcopis præsentetur, & ut is qui primus est inter eos, diligenter inquirat de omnibus iis quæ necessaria sunt ut ei manus imponantur.

VI. Post Concilium Nicænæ clerus & populus intererant electionibus. Clarissima hujus sententiæ argumenta extant in Concilio Chalcedonenfi; quod electionis Metropolitanorum, in quibus præcipuo quodam & eximio jure interesse possunt Episcopi, formulam præscribens, decernit ut fiant decreto Clericorum metropoleos, possessio-

rum, & clarissimorum virorum, & Episcoporum provinciae; quibus jus praecipuum compete-
 bat, quod ageretur de electione Metropolitanorum. *Decreto facto à Clericis uniuscujusque metropolis, & possessoribus, atque clarissimis viris, super hac & à reverendissimis Episcopis provinciae.* In Actione XI. ejusdem Concilij, Stephanus Episcopus Ephesinus probare volens se canonicè vocatum esse ad metropolim Ephesinam, ait se à quadraginta Episcopis Asiae ordinatum fuisse cum decreto & consensu praecipuorum & clarissimorum civium urbis totiusque cleri. *Me quadraginta Episcopi Asiani, suffragio clarissimorum & primatum, & totius reverendissimi cleri, & omnis civitatis, ordinarunt.* Clerum & populum interfuisse electionibus Episcoporum, post tempora Concilij Nicæni, probatur etiam ex Iustiniano; qui disertis verbis praecipit ut Episcopus eligatur *per Clericos & primates* *ἐκ τῶν κληρικών καὶ πρῶτων* *cujus futurus est Episcopus, & ut decretum ad Metropolitanum perferatur, ab eo examinandum.* Ex hac lege colligitur genuinus sensus canonis XIII. Synodi Laodicenae: *Quod non sit permittendum turbis electiones eorum facere qui sunt ad sacerdotium promovendi.* Lex enim conservans, secundum Canones, jus suffragij civibus honoratis, sive primatibus civitatis, ut illa loquitur, planè ostendit ab eo jure, vi canonis, excludi plebeculam. Prohibitio enim hæc non extenditur ad *honoratos & ordinem*, ut Latini vocant, vel, ut cum Græcis loquamur, ad *λαμπροτάτους, λογάδας, παρώτους*; sed propter eos tantum lata est quos canon ille *τοὺς ἄλλοις* nuncupat, quos verò Dionysius vertit *urbas*.

VII. Fatendum tamen est Græcis tandem placitum ut & ipsi magistratus à jure eligendorum Episcoporum arcerentur, quos à solis provinciae Episcopis eligi satius esse existimarunt. Ita visum patribus Nicænae Synodi secundae: qui tamen ne hujus novae institutionis auctores esse viderentur, ejus originem prorsus importunè arcessunt à canone quarto Synodi Nicænae I. prætextu quorundam verborum hujus canonis, quæ ambigua esse videntur. Decretum hoc prompta reverentia susceperunt universae Orientis Ecclesiae. Hinc orta est hallucinatio Zonaræ, Balsamonis, & Matthæi Blastaris, qui seculi sui morem præ oculis habentes, secuti auctoritatem septimae Synodi, crediderunt eadem ratione explicandum esse canonem Concilij primi Nicæni. Atque id eò facilius sibi persuaserunt, quod existimaverint vocem *χαριστορία*, quæ in canone quarto Nicæno habetur, accipi posse, quasi significet electionem, cum eo sensu reperia-

Tom. II.

tur apud Demosthenem & alios auctores prophanos. Apud auctores tamen ecclesiasticos vox illa semper significat ordinationem; quemadmodum à Frontone Ducaeo adnotatum est in Notis ad opera Chrysofomi.

VIII. Laicos ab electionibus Episcoporum robustius removit Octava Synodus, secuta exemplum Septimae: cujus canon habetur in versione Anastasij Bibliothecarij, tametsi inter Græcos canones non reperitur. *Promotiones atque consecrationes Episcoporum, concordans prioribus Conciliis, electione ac decreto Episcoporum collegij fieri sancta hæc & universalis synodus definit & statuit; atque jure promulgat neminem laicorum Principum vel potentum semet inserere electioni vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitanæ, aut cujuslibet Episcopi; ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio, vel contentio; praesertim cum nullam in talibus potestatem quemquam potestativorum vel ceterorum laicorum habere conveniat, sed potius silere, ac attendere sibi, usquequò regulariter à collegio ecclesiastico suscipiat finem electio futuri Pontificis.*

IX. Quod attinet ad Ecclesias Occidentis, diutius illæ jus electionum permiserunt clero & laicis, atque ipsi etiam plebeculae, & ipsis etiam Gregorij VII. temporibus, id est, seculo undecimo; ut patet ex ejus epistolis. Sed fine seculi duodecimi, clerus & populus paulatim jus electionum transtulerunt ad Canonicos Ecclesiarum cathedralium; quos in eo jure confirmarunt Pontificum Romanorum variae & multiplices constitutiones, quæ habentur editæ in libris Decretalium, in Clementinis, & inter Extravagantes. Reges nihilominus Francorum privilegiis quibusdam fruebantur, sive integræ nominationis, sive necessitatis obtinendi eorum consensum in personam electi. Populus enim diutius jus suum in Gallia retinuit quam alibi. Certè ævo D. Bernardi, hoc est, duodecimo seculo, electiones Episcoporum Cabilonenfis & Gebennensis factæ sunt cum consensu populi; tametsi apud Senones, & in aliis quibusdam Ecclesiis, eas clerus perageret cum consensu monachorum diocesanos.

X. Ex iis quæ supra dicta sunt discimus canonem quartum Concilij Nicæni primi non tribuere Episcopis jus electionis, sed consensus tantum aut confirmationis, & auctoritatem ordinationis.

Interpretationi huic meæ favet versio Dionysij Exigui, qui *χαριστορία* heic vertit *ordinationem*, non autem *electionem*, quam Concilium jam antea factam esse volebat juxta usum perpetuum Ecclesiae: *Episcopum*

Z ij

Concil. Chalcedon. Act. 16.

Concil. Chalcedon. Act. 11.

Novella 113. c. 1. & Nov. 117. c. 12 & l. 45. c. de Episc. & Cleric.

Vide lib. 3. c. 6. l. 1. c. 114.

Concil. Nic. 2. c. 6.

Synod. Olyv. can. 22.

Gregor. VII. lib. 1. ep. 35. 16. lib. 2. ep. 10. lib. 5. ep. 3. 7. 8. 11. lib. 6. ep. 24. lib. 8. ep. 1. 5. 18. 19. 20. lib. 9. ep. 14.

S. Bern. ep. 13. 271.

Idem ep. 102. 375. 281. 319. & lib. 3. de Consid. c. 21.

convenit maximè quidem ab omnibus qui sunt in provincia Episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem, tribus tamen omnimodis in idipsum convenientibus, & absentibus quoque pari modo decernentibus, & per scripta consentientibus, tunc ordinatio celebretur. Firmitas autem eorum quæ geruntur per unamquamque provinciam Metropolitanò tribuatur Episcopo. Canonem hunc sequuntur & interpretantur Concilium Africanum can. XIII. & Antiochenum can. XIX. quod addit Metropolitanum ea de causa cœpiscopos suos convocare.

XI. Itaque tres ex iis canonibus regulæ colliguntur. Prima est, debere Episcopos provinciæ illius in qua ordinandus est Episcopus, ejus electionem approbare, eique consensus suos adhibere, viva scilicet voce, si præsentibus fuerint; aut per literas, si eos abesse contingat. Secunda, ordinationem à tribus saltem Episcopis esse peragendam. Tertia, firmitatem eorum omnium, id est, confirmationem, sive τὸ κρῖν, ut loquitur Concilium, pertinere ad Metropolitanum. Regula prima & tertia explicantur in canone sexto Nicæno, ubi statuitur eum pro Episcopo habendum non esse qui absque consensu Metropolitanæ fuerit ordinatus. Vnde patet magni momenti vim esse veteribus auctoritatem Metropolitanæ. Attamen si ille, aut alius quispiam Episcopus, pertinacia potius quàm ratione pugnet adversus communem sententiam collegarum suorum, ita tamen ut repugnantium numerus duos vel tres non excedat, statuit Concilium obtinere debere sententiam plurimorum. *Obtineat, inquit, sententia plurimorum.*

XII. Decretum electionis scripto fiebat; ut constat ex epistolis Papæ Leonis I. in Actione XVI. Concilij Chalcedonensis descriptis & ex pluribus aliis auctoritatibus. Examen, discussio, iudicium, & dein ordinatione, ad Metropolitanum & ad Episcopos comprovinciales pertinent secundum antiquos canones. *Iudicium id, aut confirmatio electionis, dicitur in canone XXVII. Concilij Antiocheni: Servetur autem jus ecclesiasticum, id continens, oportere non aliter fieri, nisi cum synodo & iudicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis potestatem habent eum qui dignus extiterit promovere. Quod autem hoc loco nominatur Iudicium Episcoporum, in canone XIX. ejusdem Concilij dicitur decretum ordinariæ; ubi etiam admonetur necessariam esse auctoritatem Metropolitanæ. Disciplina eadem deprehenditur in canone XII. Laodiceni Concilij, quod etiam iudicij vocem in eadem causa usurpat; Vt Episcopi ju-*

dicio Metropolitanorum, & eorum Episcoporum qui circumcirca sunt, provehantur ad ecclesiasticam potestatem. Magnam orientalibus illis Conciliis lucem adferunt Canones Occidentis, qui iudicium difficultatum in electionibus contingentium Episcopis permittunt. Canon XL. Concilij III. Carthaginensis, qui est quinquagesimus in Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ, statuit ut si qua contradictio fuerit oborta adversus personam electi, ab Episcopis qui ordinationem peracturi sunt iudicetur. quem locum, ut & plerisque alios canones ad hanc materiam spectantes, in Decretum suum retulit Gratianus *Dist. XXIII. c. Illud statendum est &c.*

XIII. Quod si in plures personas divisa fuerint eligentium vota, censuit Leo arbitrium discordiæ hujus referendum esse ad Metropolitanum; cuius iudicio is præferri debebit in quem major eligentium pars consenserit, habita ratione meritorum ejus. *Cum ergo, inquit, de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præferatur quem cleri plebique consensus concorditer postularit; ita ut si aliam forte personam partium se vota dividerint, Metropolitanæ iudicio is alteri præferatur qui majoribus & studiis juretur & meritis.*

XIV. Iustinianus Imp. cum formam electionum in Novellis Constitutionibus præcipisset, ea videlicet ratione ut Clerici & cives honorati trium personarum electionem scripto facere teneantur, edicit ut decretum electionis istiusmodi ad Metropolitanum & ad ejus synodum deferatur, ut unus è tribus deligatur. Quod si accusatio quæpiam adversus electum instituta fuerit, eam Metropolitanus intra trium mensium spatium iudicare debet, ut deinceps ordinatione peragi possit; hoc tamen addito, ut tota culpa in Metropolitanum rejicienda sit, si ea facta fuerit contra Canones. Non licebat igitur appellare à confirmatione electionis; nullaque alia ratio suppetebat ad infringendum confirmationis decretum quàm ut Episcopus recens ordinatus depositionis pœna plecteretur, si iusta aliqua causa subesset.

CAPVT III.

Synopsis.

I. In Gallia, iudicium electionis & ordinationis pertinebat ad Metropolitanum & ad Episcopos provincie, ex Leone I.

II. Et ex Concilio Arelatenfi secundo. Regium sensum necessarium esse decernit Concilium antiochense V.